

Ю.А.Хоптяр

Олег Григорович Погорілець

Протягом свого життя Олег Григорович Погорілець захоплюється та вболіває за історію свого краю. Артефакти, зібрані ним під час археологічних експедицій, а також описані та систематизовані старожитності увійшли до кращих експозицій відомих музеїв Поділля. Дослідника грошового обігу на Поділлі О.Г.Погорільця знають як відомого нумізмата не тільки в Україні, але й далеко за її межами.

Народився Олег Григорович 29 серпня 1960 р. в смт.Меджибіж Летишівського району Хмельницької області у родині службовців. Батько – Погорілець Григорій Миколайович (1929 р.н.) та мати – Ольга Тимофіївна (1932 р.н.) тривалий час працювали в місцевому споживчому товаристві. Крім Олега батьки виховували ще старшу сестру Любу (1957 р.н.).

Дитинство Олега Григоровича промайнуло на лоні чудової природи подільського Межибужжя і це справило свій відбиток на формування юнака, привило любов до рідного краю. Містечко Меджибіж відоме усьому світу своїми старожитностями, архітектурними пам'ятками, тому подібний вплив на молоду людину за таких умов сприяв формуванню непересічної особистості.

Уже з перших років навчання у Меджибізькій середній школі, поріг якої переступив у 1967 р., Олег проявив інтерес до гуманітарних предметів і, зокрема, до біології, географії та літератури. Але найбільше юнак захоплювався історією, яку у школі викладала чуйний педагог Лазаренко Марія Петрівна. Саме цей фактор і вплинув на подальший професійний вибір О.Г.Погорільця як історика. Ще школярем Олег з 1973 р. практично щорічно брав участь у археологічних розвідках знаного місцевого археолога, краєзнавця М.Й.Ягодзінського, котрі проводилися на околицях Меджибожа та у фортеці. Одночасно з 1974 по 1981 рр. Олег, у період літніх канікул, працював в археологічній експедиції відомого археолога, кандидата історичних наук В.І.Якубовського, який проводив дослідження Болохівського городища (XIII ст.) поблизу с.Теліжинці Старосинявського району Хмельницької області. Здобуті у розвідках безцінні знання та навички дуже знадобилися молодій людині, вплинули на її формування і активно використовувалися у подальшій професійній діяльності.

Навесні 1977 р. останній шкільний дзвінок сповістив Олегу Григоровичу та його ровесникам про закінчення середньої школи і початок самостійного життя. Більшість однокласників мали намір продовжити навчання

у різних вузах країни, дехто вагався із вибором професії. Проте О.Г.Погорілець чітко знав куди їти вчитися, оскільки вибір було зроблено ще задовго до закінчення школи. Вузом, про який мріяв Олег Григорович, був Кам'янець-Подільський педагогічний інститут, історичний факультет. Однак мрія юнака з першого разу не збулась. Недобравши кількох балів, Олег повернувся додому з твердою впевненістю, що наступного року знову подасть документи до омріяного вузу. Наполегливість О.Г.Погорільця дала свої результати і восени 1978 р. він став студентом історичного факультету К-ПДП.

Твердий характер, творчий пошук молодого студента, його старанність в опануванні програмовим матеріалом, систематична самостійна робота у читальних залах викликали повагу в однокурсників. Із щирою вдячністю згадує своїх викладачів, які чимало допомагали йому у навчанні: Лева Васильовича Баженова, Іона Ізраїльовича Винокура, Анатолія Федоровича Гуцала, Олександра Михайловича Завальнюка, Миколу Григоровича Кукурудзяка, Валерія Пилиповича Мегея, Миколу Борисовича Петрова, Юрія Михайловича Тарасова, Анатолія Сергійовича Хоптяра, Валерія Степановича Степанкова, Петра Федоровича Щербину, Василя Івановича Якубовського та багато інших.

В цей час молодий студент виступає активним учасником громадського життя факультету та інституту: обирався членом профбюро групи, брав участь у роботі агіткультбригади, працював на будівництві Кам'янець-Подільського міського вузлу зв'язку, сільськогосподарських роботах та інше.

Однак справжнім захоплення молодого студента продовжувала залишатись археологія. Під час навчання в інституті Олег Григорович включався у роботу різних археологічних експедицій. Одну із них очолював В.В.Кропоткін (Москва), що досліджував могильник черняхівської культури поблизу с.Думанів Кам'янець-Подільського району Хмельницької області, іншу – А.Ф.Гуцал, котрий досліджував поселення скіфського періоду поблизу с.Долиняни Хотинського району Чернівецької області. Олег Григорович був активним учасником регіональних студентських конференцій, неодноразово виступав із повідомленнями про археологію Болохівської землі на Всесоюзних археологічних студентських конференціях, котрі проходили в Московському державному університеті.

Після закінчення навчання на історичному факультеті Кам'янець-Подільського державного педагогічного інституту у 1982 р. Олег Григорович розпочав свою трудову діяльність з сільської школи Летичівського району

с.Волосівці. Школа була восьмирічною, тому доводилося викладати історію та географію. Перші кроки активної самостійної праці заклали основи його життєвого світогляду, сприяли формуванню активної позиції, визначили подальший шлях. Після кількох років роботи у школі активного молодого педагога помітили і запросили на роботу до дитячої станції юних туристів м.Хмельницького, де він працював керівником багатьох гуртків.

Протягом 1984–1986 рр. Олег Погорілець відбував дійсну військову службу у військах протиповітряної оборони у м.Новосибірську. У короткі вільні хвилини між нарядами молодий історик продовжував підвищувати всій кваліфікаційний рівень у бібліотеці військової частини. І тут командування відзначило кмітливого хлопця подяками і присвоїло йому звання старшого сержанта та призначило на посаду заступника командира взводу.

Після демобілізації у 1986–1988 рр. Олег Григорович працює у Хмельницькому ПТУ №11, де викладає історію та очолює комсомольську організацію училища. У 1988 р. Олег переходить на роботу до Хмельницького райкому комсомолу, завідувачем оргвідділом. На громадській роботі знаходився до 1994 р. З 1995 по 2004 р. Олег Григорович працював у структурі “Подільської фінансової компанії”. Паралельно він займався викладацькою роботою, зокрема викладав у Хмельницькій філії Відкритого міжнародного університету розвитку людини “Україна”.

Любов до археології, рідного краю спонукала Олега Григоровича до творчого пошуку. В 1999 р. він сприяв відновленню археологічних робіт на подвір’ї Меджибізької фортеці експедицією під керівництвом Ю.І.Толкачова (Київ) та протягом 2000 р. брав участь у роботі цієї експедиції. У тому ж році він став ініціатором та організатором створення Хмельницької обласної громадської організації “Постійно діюча археологічна експедиція “Меджибіж – 2000”, завданням якої є сприяння історичному дослідженню регіону. Протягом 2000–2008 рр. Олег Григорович бере активну участь в роботі археологічної експедиції, котра досліджувала залишки пізньосередньовічної фортеці “Замок Ракочі” (XVI ст.), розташованої за 2 км від смт Меджибіж. Багатий археологічний матеріал, який включає колекції кераміки, залишків озброєння, побутових предметів, турецької порцеляни, італійської майоліки та монет кінця XV – середини XVI ст., переданий у фонди Хмельницького обласного краєзнавчого музею та Державного історико-культурного заповідника “Межибіж”. Частина цих колекцій експонується в залах музею заповідника. У зв’язку з роботою над археологічною тематикою О.Г.Погорілець здійснив, як у співавторстві, так і самостійно, ряд наукових публікацій¹.

Діапазон наукових інтересів О.Г.Погорільця широкий. Цілий ряд наукових досліджень було присвячено історії Меджибожа та Поділля², нумізматиці³, торгівлі⁴, пошуку місць битв⁵. О.Г.Погорілець, спільно із своїми однодумцями з науково-громадських організацій, розробив та втілює в життя науковий проект встановлення місця битви під Пилявцями у вересні 1648 р., а також науковий проект історико-археологічного дослідження та проведення археологічних розвідок з метою пошуку місця битви під Зеленцями в червні 1792 р.

Тривалий час Олег Григорович займається дослідженнями грошового обігу на Поділлі, карбуванням монет на території краю. Результати його досліджень викликали резонанс у колі фахівців, особливо коли йдеться про відкриття у 2004 р. та дослідження функціонування у містечку Смотричі, першій столиці Поділля, емісійного центру монети, яка отримала в історичній літературі назву “подольський полугрошок” (XIV ст.)⁶. Відкриття існування в Україні в XIV ст. емісійного центру, поруч із Львівським та Київським монетним двором, продемонструвало високий рівень розвитку Подільського князівства, динамічний економічний та політичний ріст цих земель, бажання виокремити ці території як споконвічні Руські землі.

Цікава тематика досліджень викликала зацікавленість іноземних колег, зустрічі з якими відбулися в ході міжнародних конференцій у Литві, Польщі, Словаччині та Росії, у роботі яких брав участь О.Г.Погорілець⁷.

З 2007 р. Олег Григорович – молодший науковий співробітник Хмельницького обласного краєзнавчого музею. Наступного року він організує та очолює Хмельницьке відділення державного підприємства “Охоронна археологічна служба України “Подільська археологія”. З січня 2009 р. Олег Григорович призначений директором Державного історико-культурного заповідника “Межибіж” (ДІКЗ). Одночасно він активний громадський діяч, будучи членом українського комітету ІКОМОС, правління Хмельницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, Хмельницької обласної громадської організації “Постійно діюча археологічна експедиція “Меджибіж-2000” та Центру дослідження історії Поділля та Південно-Східної Волині Інституту історії України НАН України.

Перебуваючи на посаді директора ДІКЗ “Межибіж” та беручи активну участь у діяльності творчих і громадських організацій, Олег Григорович проявив себе з позитивної сторони, як високий професіонал, умілий організатор справи на довіреній йому ділянці роботи. Він активно працює над організацією та зміцненням матеріально-технічної бази заповідника, поповненні фондів, у т. ч. отриманих у ході археологічних експедицій з

дослідження залишків середньовічного укріплення в урочищі “Башта”, трипільського поселення та стоянки первісної людини поблизу смт Меджибіж.

Вагомим внеском у розвиток національної культури та мистецтва стала цілеспрямована робота О.Г.Погорільця на посаді директора заповідника, що сприяло значному поліпшенню науково-дослідної та експозиційної роботи в цілому. Олег Григорович проводить плідну науково-дослідницьку та культурно-освітню роботу. Так, за його сприяння та активної співпраці з науково-дослідницькими і освітніми закладами в 2009–2011 рр. науковими співробітниками заповідника підготовлено та подано до друку 59 статей, видано 1 монографію і 8 книг, видрукувано 110 наукових статей і повідомлень, перевидано 6 праць з історії містечка Меджибожа і фортеці, прийнято участь у виданні фотоальбому “Пам’яті жертв Голодомору 1932–1933 років в Україні”; взято участь у 54 наукових форумах, у т. ч. в 14 – Міжнародних, 27 – Всеукраїнських та 13 – регіональних.

За його сприяння на базі заповідника організовано і проведено: II–V науково-краєзнавчі конференції “Стародавній Меджибіж в історико-культурній спадщині України”, VIII–IX Всеукраїнські науково-теоретичні конференції “Голодомор 1932–1933 рр. в Україні: причини, соціально-психологічні та демографічні наслідки, правова оцінка”; 9 круглих столів; 2 урочисті академії; V–VII-й Міжнародні фестивалі середньовічної культури “Стародавній Меджибіж”; I–II зимові фестивалі середньовічної культури “Стародавній Меджибіж – Зимова вежа”; історичну реконструкцію подій громадянської війни 1920 року; Дні Європейської Культурної Спадщини “Україна – країна замків і фортець”; 5 музейних годин; 14 “Днів відкритих дверей”; 2 акції “Подаруй бібліотеці історико-культурного заповідника “Межибіж” книгу” (подаровано біля 300 книг); 13 уроків народознавства; 17 уроків “Школи традиційного мистецтва”; 27 презентацій книжкової продукції; 2 презентації проєктів; 9 археологічних і 4 етнографічні експедиції; семінар для керівників районних органів соціальної сфери Хмельницької області з впровадження пілотного проєкту “Розвиток комплексних превентивних послуг для дітей, позбавлених батьківського піклування та дітей, які опинилися у складних життєвих обставинах”, що реалізується у Хмельницькій області за підтримки Європейського Союзу та Представництва Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ) в Україні; 77 тимчасових персональних різнопланових тематичних та книжкових виставок.

Стиль роботи О.Г.Погорільця, вміння організувати колектив дали свої результати. Сьогодні цікаві музейні експозиції збирають тисячі

відвідувачів, переважно молоді, що виховується на місцевих традиціях в душі любові до рідного краю. У Меджибожі стали традиційними щорічні краєзнавчі конференції, зустрічі під час проведення лицарських фестивалів.

За постійну і самовіддану працю О.Г.Погорілець неодноразово нагороджувався почесними грамотами Міністерства культури і туризму, обласної ради, облдержадміністрації. У серпні 2011 р. портрет Олега Григоровича розмістили на обласній Дошці Пошани.

Олег Григорович перебуває у розквіті творчих сил. Набуто великого фахового та організаторського досвіду роботи. Кожен день приносить задоволення від праці, спілкування з колегами. Попереду у відомого фахівця, вправного організатора – нові здобутки...

Примітки:

1. Пінчак, М. Попередні результати археологічних досліджень території Меджибізької фортеці / М. Пінчак, О. Погорілець, С. Стопенчук, Ю. Толкачов // Матеріали Х-ї Подільської історико-краєзнавчої конференції. – Кам'янець-Подільський, 2000; Погорілець, О. Г. Дослідження залишків укріплення періоду пізнього середньовіччя поблизу смт.Меджибіж Летичівського р-ну Хмельницької обл. / О. Г. Погорілець, С. М. Стопенчук // АБУ 2000–2001 рр. – К., 2002; Погорілець, О. Г. Про початок систематичного дослідження замчища “Ракочі”, розташованого поблизу смт.Меджибожа Летичівського р-ну Хмельницької обл. / О. Г. Погорілець, С. М. Стопенчук // Нові дослідження пам'яток козацької доби в Україні. – К., 2001. – Вип. 10. – С. 48-53; Погорілець, О. Г. Дослідження залишків укріплення періоду пізнього середньовіччя поблизу смт.Меджибіж Летичівського р-ну Хмельницької обл. / О. Г. Погорілець, С. М. Стопенчук // Нові дослідження пам'яток козацької доби в Україні. – К., 2002. – Вип. 11. – С. 24-28.

2. Погорілець, О. Г. Меджибож: город меж Бугами / О. Г. Погорілець // Гербовед. – М., 2001. – № 52. – С. 24-33; Пінчак, М. В. Дещо про ситуацію на південно-східному порубіжжі Поділля в XVI ст. / М. В. Пінчак, Погорілець О. Г. // Матеріали наукової конференції “Місто Хмельницький в контексті історії України”. – Хмельницький, Кам'янець-Подільський, 2006. – С. 270-276; Баженов, Л. В. Alma mater подільського краєзнавства (місто Кам'янець-Подільський – центр історичної регіоналістики – початку ХХІ століть) / Л. В. Баженов. – Кам'янець-Подільський, 2005. – С. 340.

3. Саввов, Р. В. Історія Подільського князівства в монетах литовських князів Коріатовичів / Р. В. Саввов, О. Г. Погорілець // Матеріали Другої науково-практичної конференції “Місто Хмельницький в контексті історії України”. – Хмельницький, 2007. – С. 100-106; Погорілець, О. Г. До питання локалізації населеного пункту Пилявці середини XVII ст. / О. Г. Погорілець // Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції “Пилявецька битва 1648 року в історії України”.

– Хмельницький, 2008. – С. 102-106; Погорілець, О. Г. Нумізматична збірка з досліджень пізньосередньовічного укріплення “Замок Ракочі” / О. Г. Погорілець // Нові дослідження пам’яток козацької доби в Україні. – К., 2003. – Вип. 12. – С. 98-106.

4. Погорілець, О. Г. Роль замків Верхнього Побужжя у європейському торговому сполученні пізнього середньовіччя / О. Г. Погорілець, С. М. Стопенчук // Нові дослідження пам’яток козацької доби в Україні. – К., 2007. – Вип. 16. – С. 87-90; Погорілець, О. Г. Свинцовая западноевропейская товарная пломба с геральдическим изображением из раскопок замчища XVI века “Замок Ракочи”, находящегося вблизи пгт.Меджибож Летичевского района Хмельницкой области (Украина) / О. Г. Погорелец, С. М. Стопенчук // Гербовед. – М., Хм., 2004. – № 72. – С. 28-31.

5. Погорілець, О. Г. До проблеми пошуку місця битви під Пилявцями / О. Г. Погорілець // Нові дослідження пам’яток козацької доби в Україні. – К., 2007. – Вип. 16. – С. 27-31; Погорілець, О. До питання локалізації битви 1792 р. під Зеленцями (Жилинцями) на Волині / О. Погорілець, В. Лукашук // Матеріали XXX Всеукраїнської науково-практичної історико-краєзнавчої конференції. – Луцьк, 2009. – С. 113-115.

6. Погорілець, О. Г. Карбування монети на Поділлі в другій половині XIV ст. / О. Г. Погорілець, Р. В. Саввов // Матеріали міжнародної наукової конференції “Грошовий обіг і банківська справа в Україні: минуле та сучасність”. – Львів, 2005. – С. 145-153; Погорілець, О. Г. Про нові знахідки монет Подільського князівства / О. Г. Погорілець, Р. В. Саввов // Нумізматика і фалеристика. – 2007. – № 4.

7. Погорелец, О. Г. Начало чеканки монеты в южных землях Великого княжества Литовского (вторая половина XIV в.) / О. Г. Погорелец, Р. В. Саввов // Международная нумизматическая конференция, посвященная 150-летию Национального музея Литвы. Тезисы докладов. – Вильнюс, 2006. – С. 238; Погорелец, О. Г. К вопросу о происхождении типа монеты Подольского княжества (пол. XIV в.) / О. Г. Погорелец, Р. В. Саввов // Материалы международного симпозиума “Иконография денег Средней и Восточной Европы”. – Гуменне (Словакия), 2007. – С. 12-14; Погорелец, О. Г. Нумизматический комплекс римского времени из Хмельниччины (Украина) / О. Г. Погорелец, О. О. Надвириак // Материалы международного симпозиума. – Гуменне (Словакия), 2010. – С. 13-15.

Одержано 1 вересня 2011 року